

МАЪРИФАТИ ҲУҚУҚӢ – 2024

(МАФҲУМҲО, БАРТАРИЯТҲО ВА ВАЗИФАҲО)

Тамоми сохтору мақомоти давлатӣ, аз ҷумла мақомоти ҳифзи ҳуқуқ, бояд ҳамаи захираву имкониятҳоро ҷиҳати иҷрои вазифаҳои зикршуда барои соли 2024, ки сиюмин солгарди қабули Конститутсияи Ҷумҳурии Тоҷикистон таҷлил мегардад, сафарбар намоянд. Зеро Конститутсияи Тоҷикистони соҳибистиқлол, ки заминаи эъмори давлати мустақили миллӣ ва пешравии тамоми ҷанбаҳои ҳаёти мардуми кишварро фароҳам овардааст, яке аз дастовардҳои муҳимтарини мо мебошад.

Амалӣ намудани меъёрҳои Конститутсия ба мо имкон дод, ки пояҳои устувори ҷомеа ва давлатро созмон диҳем, сулҳу оромӣ, суботи сиёсӣ ва ваҳдати миллиро таҳким бахшем, рушди устувори иқтисодии кишварамонро таъмин намоем, барои ҳар як шаҳрванди мамлакат шароити зиндагии арзанда ва инкишофи озодонаро муҳайё созем. Бинобар ин, пешниҳод менамоем, ки соли 2024 ба ифтихори ин санаи бисёр муҳимми таърихӣ «Соли маърифати ҳуқуқӣ» эълон карда шавад.

Паёми Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон «Дар бораи самтҳои асосии сиёсати дохилӣ ва хориҷии ҷумҳурӣ»

28.12.2023, шаҳри Душанбе

Ҳуқуқ – он чӣ, ки ҳақиқат ва одилона аст.

Маърифати ҳуқуқӣ - ин паҳн кардани дониш дар бораи ҳуқуқ, шарҳи муқаррароти санадҳои меъёрии ҳуқуқӣ, амалияи татбиқи онҳо, фаъолияти мақсадноки доираи муайяни субъектҳо оид ба паҳн намудани арзишҳо оид ба ҳуқуқ, озодию уҳдадорихои шаҳрвандон ва роҳҳои татбиқи ҳуқуқии онҳо, ба таври мунтазам таъсир расонидан ба шуур ва рафтори насли наврас бо мақсади ташаккули ақидаҳо, арзишҳои мусбии ватандӯстонаю башардӯстона, дарку шарҳи самтҳои арзишноки ҳуқуқӣ ва муносибатҳои мебошад, ки риоя, иҷро ва истифодаи меъёрҳои ҳуқуқӣ, инчунин, ташаккули шуури ҳуқуқӣ ва фарҳанги ҳуқуқиро дар ҷомеа таъмин мекунад.

Шуури ҳуқуқӣ – ин маҷмӯи ғояҳо, ақидаҳо, эҳсосотест, ки муносибати субъективии одамонро ба ҳуқуқ ва татбиқи он дар амалияи ҷамъиятӣ бевосита инъикос мекунад, яке аз намудҳои шуури инсонӣ мебошад, бетағйир (догма) нест, хусусияти тағйирёбандагӣ (динамикӣ) дошта, дар баробари рушди ҷомеа, давлат ва ҳуқуқ бо мурури замон тағйир меёбад ва рушд менамояд.

Фарҳанги ҳуқуқӣ- падидаи махсуси иҷтимоӣ буда, вазъи ҳуқуқии ҳам шахс ва ҳам ҷомеаро аз ҷиҳати сифатӣ тавсиф мекунад, як навъи фарҳанги маънавӣ мебошад, ки мазмунан дар худ тамоми арзишҳои аз фаъолияти одамон дар соҳаи ҳуқуқ ба вучуд омадаро фаро мегирад. Мафҳуми фарҳанги ҳуқуқӣ, инчунин, ҳолати сифатии ҳаёти ҳуқуқии ҷомеаро, ки аз ҷониби тамоми системаҳои иҷтимоӣ, маънавӣ, сиёсӣ ва иқтисодӣ ба вучуд омадааст, дар сатҳи мавҷудаи рушди фаъолияти ҳуқуқӣ, санадҳои ҳуқуқӣ, шуури ҳуқуқӣ ва умуман, дар дараҷаи инкишофи ҳуқуқии субъект (шахс, гурӯҳҳои гуногун, тамоми аҳоли), инчунин, дараҷаи кафолати озодӣ ва ҳуқуқи инсонро аз ҷониби давлат ва ҷомеаи шаҳрвандӣ дар назар дорад.

БАРТАРИҲОИ МАЪРИФАТНОКИИ ҲУҚУҚӢ

1. Ҳифзи ҳуқуқвайронкуниҳо: дониستاني ҳуқуқҳои худ имконият аст, ки шахс худро аз ҳуқуқвайронкуниҳои эҳтимоли муҳофизат намояд. Агар шумо ҳуқуқҳои худро донед, метавонед на танҳо дар вазъиятҳои гуногуни зиндагӣ дилпуруна рафтор кунед, балки дар сурати руҳ додани ҳуқуқвайронкуни метавонед худро муҳофизат намоед.
2. Эҳтиром ба шахсият: дониستاني ҳуқуқҳои худ ба шахс кумак мекунад, ки шахсияти худ ва дигаронро эҳтиром кунед, зеро ӯ медонад, ки тибқи қонун чи ҳуқуқҳо дорад. Ин на танҳо ба эҳсоси эҳтимоли бештар, балки барои муносибати масъулиятнок ба уҳдадорихо ва ҳуқуқҳои худ мусоидат мекунад.
3. Фаҳмиши бештари муносибатҳои иҷтимоӣ: дониستاني ҳуқуқҳои худ ба шумо кумак мекунад, ки муносибатҳои иҷтимоӣ ва тарзи амали онҳоро бештар дарк кунед. Ин на танҳо барои бештар фаҳмидани равандҳои ҷамъиятӣ ёрӣ мерасонад, балки ба шумо имкон медиҳад, ки шахси бештар маълумотнок ва бомаърифат гардед.
4. Коҳиш додани хатари муноқишаҳо: дониستاني ҳуқуқҳои худ ба коҳиш додани хатари муноқишаҳо мусоидат мекунад, зеро агар одамон донанд, ки чи ҳуқуқҳо доранд, онҳо метавонанд дар бораи ҳуқуқҳои одамони дигар хулоса бароранд ва дар ҳолатҳои душвор қарорҳои оқилона қабул кунанд.
5. Ҷамъияти озод: дониستاني озодиҳои худ як заруратест, ки аз фаҳмиши бунёдии он, ки мо дар ҷомеаи озод зиндагӣ мекунем, бармеояд. Озодӣ на танҳо ҳуқуқ ба озодии сухан, фикр, дин, балки кафолати ҳифзи ҳуқуқи озодиҳои мост.
6. Ҳуқуқи қабули қарорҳои сиёсӣ: дониستاني ҳуқуқҳои мо, инчунин, ба мо кумак мекунад, ки шахрвандони бомаъсулияти кишвари худ гардем. Мо ҳақ дорем дар интихобот иштирок кунем, ба ҳукумат муроҷиат намоем. Дониستاني ҳуқуқҳои худ ба мо имконият медиҳад, ки дар ҳаёти сиёсии кишвар иштирок кунем ва ҳуқуқи озодиҳои шахрвандии худро амалӣ созем.
7. Фаҳмидани ҳуқуқ ва уҳдадорихои худ: дониستاني Конститутсияи Ҷумҳурии Тоҷикистон ба шахрванд имкон медиҳад, ки ҳуқуқ ва уҳдадорихои худро бештар ва равшантар фаҳмад. Дар Конститутсия тамоми кафолатҳои асосӣ, озодиҳо ва ҳуқуқи уҳдадорихои шахрвандон, инчунин, принципҳои умумии идоракунии мамлакат ифода ёфтаанд. Аз ин рӯ, шахс бо дониستاني Конститутсияи давлати худ метавонад ҳуқуқҳои худро истифода барад ва ҳангоми вайрон кардани онҳо ҳуқуқҳои худро ҳимоя кунед, инчунин, уҳдадорихои худро, ки қонун муқаррар кардааст, вайрон накунад ва ҳамеша иҷро намояд.
8. Ҳифзи иҷтимоӣ ва кафолатҳо: Конститутсияи Ҷумҳурии Тоҷикистон ҳифзи иҷтимоӣ ва кафолатҳоро ба шахрвандон, новобаста аз ҷинс, синну сол, миллат, дин ва дигар асосҳои кафолат медиҳад. Хусусан, дар Конститутсия ҳуқуқ ба ҳаёт, ҳуқуқ ба озодӣ ва ҳифз аз зӯроварӣ, баробарӣ дар назди қонун, таҳсил, манзил ва хизматрасонии тиббӣ муайян шудааст. Дониستاني Конститутсия ба шахрванд ёрӣ мерасонад, ки аз ин кафолатҳо самараноктар истифода бурда, манфиатҳои худро ҳифз намояд.
9. Фаҳмидани механизмҳои идоракунии давлат ва нақши шахрванд дар он: Конститутсияи Ҷумҳурии Тоҷикистон асосҳои сохтори ҳокимияти давлатӣ ва низоми ҳуқуқиро дар кишвар муайян мекунад. Дониستاني Конститутсия ба шахрванд кумак мекунад, то фаҳмад, ки Ҳукумат чи гуна фаъолият мекунад, дар интихобот иштирок

намояд ва мавқеи худро дар равандҳои ҷамъиятӣ ва пешбурди манфиатҳои милли тавассути иштирок дар ҳаёти ҷамъиятӣ ва шаҳрвандӣ беҳтар дарк кунад.

10. Саводнокии иқтисодӣ ва молиявӣ: Конститутсияи Ҷумҳурии Тоҷикистон, инчунин, низоми ҳуқуқи фаъолияти иқтисодиро муқаррар ва фаъолияти системаи молиявии кишварро танзим мекунад. Донишҷӯи Конститутсия ба шаҳрванд кумак мекунад, ки асосҳои қонуни иқтисодӣ ва молиявиро фаҳмад, инчунин, дарк намояд, ки чи гуна ҳуқуқи имкониятҳои худро барои таъмини манфиатҳои иқтисодии кишвар ва худ истифода бурда метавонад.

МАЪРИФАТИ ҲУҚУҚӢ ВА ВАЗИФАҲОИ МО

Вазифаҳои муҳимтарини мо дар заминаи маърифати ҳуқуқӣ:

- фароҳам овардани шароит барои ошкор намудан ва инкишоф додани қобилияти эҷодӣ, худмуайянкунии шаҳрвандию худшиносӣ, рушди зеҳнӣ, ахлоқӣ, фарҳангӣ ва ҷисмонии донишҷӯ;
- ташаккули масъулияти шаҳрвандӣ ва худшиносии ҳуқуқи донишҷӯ;
- ташаккули фарҳанги баланди ахлоқӣ;
- ташаккули мавқеи фаъоли шаҳрвандӣ ва ҳисси ватандӯстӣ, фарҳанги ҳуқуқӣ ва сиёсӣ;
- ташаккули сифатҳои шахсии барои фаъолияти самараноки касбӣ зарурӣ;
- ҷорӣ намудани малакаҳои идоракунии коллектив дар шаклҳои гуногуни фаъолияти ҷамъиятӣ;
- мустаҳкам ва беҳтар намудани ҳолати ҷисмонӣ, кушиш ба тарзи ҳаёти солим, тарбия намудани муносибати оштинопазирона нисбат ба рафтори ба инсон нолоиқ ва зиддиҷамъиятӣ;
- пешгирии ҷиноятҳо.

Суяриён Қурбон Ҷура,
раиси Шурои илмӣ-методи
факултети кимиё, дотсенти
кафедраи кимиёи физикӣ ва
коллоидии ДМТ